

УДК 821.161.2'56

Миرونюк Л. В.¹, Сидоренко А. С.²

¹ старш. викл. ЗНТУ

² студ. гр. ТФ-318 ЗНТУ

ЧИСТОТА МОВЛЕННЯ ЯК ОДНА З ОЗНАК КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Питання мовної культури в професійній комунікації є актуальним. Адже мова є візитною карткою людини й свідчить про її культурно-освітній рівень. Проблему витіснення суржиком української мови вивчали такі лінгвісти: Л. Біланюк, С. Караванський, К. Климова, А. Коваль, Т. Кознарський, Л. Мацько, В. Радчук, О. Сербенська, В. Труба, М. Флаєр, О. Шарварка та інші. Мета цієї роботи – дослідити проблему порушення чистоти мовлення в професійній комунікації фахівців.

Чистота мовлення – одна з ознак культури професійної комунікації. Масове, безсистемне проникнення елементів російської мови є наслідком тривалого нерівноправного контактування двох мов, що призвело до появи такого явища як суржик. Це збіднена мова, позбавлена національного колориту, краси й виразності.

Сучасна освічена людина в межах компетенції своєї професії, працюючи над розширенням власної комунікативної культури, повинна: вміти формулювати мету службового й неформального спілкування; намагатися організовувати процес спілкування та управляти ним, застосовуючи різні комунікативні прийоми; вміти ставити питання та конкретно відповідати на них; правильно вести ділову розмову, дискусію, діалог, наради, ділові переговори тощо.

Однак людина, перебуваючи у двомовному російсько-українському середовищі, зазнає взаємовпливу обох мов і тому потребує більш уважного ставлення до свого мовлення. Бацевич Ф. зазначає, що через недостатню мовну компетентність комунікантів виникають різноманітні помилки, обмовки, описки, які пов'язані зі специфікою лексичної та граматичної семантики мови, якою відбувається спілкування. Неточності спотворюють

зміст висловлювання, утворюють мовні комбінації, що порушують комунікативні ознаки правильності та чистоти мовлення, перетворюючи його на суржик, що недопустиме в професійному спілкуванні. Слушно зауважує Антоненко-Давидович Б.: «... суржик не є й не може бути ознакою будь-якої культури, навпаки, він завжди відбиває некультурність частини людей». Високий рівень професійного мовлення передбачає досконале володіння нормами літературної мови, фаховою термінологією та вмінням добирати мовно-виражальні засоби відповідно до мети й обставин спілкування.

У контексті мовлення українською трапляються відхилення від норм літературної мови. Зокрема, допускаються помилки в наголошуванні слів. Акцентуаційні росіянізми спотворюють звучання мови, зокрема, не слід вимовляти *злегка*, *феномен*, *квартал разом*, *посередині*, (правильно: *злегка*, *феномен*, *квартал*, *разом*, *посередині*). У професійному спілкуванні часто трапляються помилки на рівні вимови (порушення орфоепічних норм), зокрема: м'якість шиплячих звуків: [шч'о], [ч'истий]; неправильна артикуляція звуків [дж], [дз]: [хожу], [позвони], замість [ходжу], [подзвони]; оглушення дзвінких приголосних в кінці слів та в кінці складу: [казка] – [каска], [міг] – [міх] (вимова змінює значення слів); [загадка], а не [загатка]; [книжка], а не [книшка]; [безпека], а не [беспека]; словотвірні (порушення норми вживання морфем): купувати (а не купляти), зізнатися (а не признатися), зіставляти (а не співставляти), постачальник (а не поставщик); лексичні (порушення норми розрізнення значень і семантичних відтінків, закономірності лексичної сполучуваності): на протязі звітного періоду (протягом (упродовж) звітного періоду), однак на протязі можна застудитися; зустрічаються помилки (трапляються помилки), але зустрічатися можна з колегами; рахую можливим (вважаю можливим); прийшов на рахунок роботи (з приводу роботи) тощо; морфологічні (порушення граматичних форм, нечітке розрізнення граматичного значення слів): неправильне вживання категорії роду: головна біль (правильно: головний біль); вживання у звертаннях форм називного відмінка (потрібно кличний відмінок): Василю Пилиповичу, Ганно Володимирівно; неправильно утворюють ступені порівняння прикметників: найбільш толерантніший (правильно: найбільш толерантний), менш вдаліший (правильно: менш вдалий) тощо.

Уникнення суржику з лексиконі фахівців – це прагнення до чистоти мовлення. Мотивацією до цього може стати регулярне й наполегливе демонстрування та коментування прикладів недолугого користування професійною мовою.

Отже, однією з ознак культури професійної комунікації є чистота мовлення. Фахівець будь-якої галузі має послуговуватися літературною мовою. Суржик – це явище, що виникає в разі порушення акцентуаційних, орфоепічних, лексичних, граматичних тощо мовних норм. І як результат –

спотворення інформації, оскільки порушується точність її передавання, та суттєве уповільнення сприймання в процесі професійного спілкування. Це також свідчить про низький рівень мовної освіти комуніканта.